

De Rus & Comen / Aardvork

LESMAAP

Beste leerkracht,

Fijn dat u met uw kinderen komt kijken naar de voorstelling De Rus & Comen over Rusland, Russische muziek, laden en vooral ... lossen. Om u te helpen om deze theatrale en muzikale ervaring voor de kinderen te kaderen, ontwikkelden we deze lesmap. U vindt er lesactiviteiten die u kan doen voor de voorstelling, activiteiten voor na de voorstelling en extra achtergrond over de thema's in de voorstelling en natuurlijk over de muziek.

We hopen daarmee u en de kinderen een fijne theater- en muziekervaring te mogen bezorgen.

Als u input of feedback hebt bij de voorstelling en/of de lesmap, dan horen wij dat zeer graag! Mail gerust naar info@aardvork.be.

Tot binnenkort!

Pieter, Elisabeth, Noémie en Koen
Aardvork

Voor de voorstelling

1 - Kijken naar theater

Gaat u voor het eerst met de kinderen naar het theater? Dan is het belangrijk om de ervaring op voorhand te kaderen en te duiden. Enkele belangrijke handvatten, die u aan de kinderen kan meegeven:

- Een theatervoorstelling is 'live': **de spelers creëren de voorstelling hier en nu** telkens weer in levende lijve voor het publiek. Dat betekent dat het publiek een belangrijke bijdrage heeft. Je hebt invloed op de voorstelling en dus op je eigen kijkplezier. Ben je aandachtig en nieuwsgierig en leef je mee met het verhaal, dan krijg je een fijnere voorstelling. Ben je roemoerig en volg je niet zo goed, dan kunnen de spelers minder goed toneel spelen en wordt de voorstelling ook minder sterk.
- Je mag als kijker **meeleven** en dus reageren op de voorstelling. Je mag bijvoorbeeld lachen als het grappig is of verschieten, maar probeer daarna je **aandacht** weer op de voorstelling te richten. Als je praat met je buurman, dan leid je de aandacht van de andere kijkers én van de toneelspelers af.
- Misschien is er soms iets wat je niet meteen begrijpt of waar je vragen bij hebt. Dat is geen probleem! Maar hou je vraag nog even bij! Wie weet wordt het straks wel duidelijk of anders kan je je vragen zeker nog stellen na de voorstelling.

TIPS:

- Maak duidelijke afspraken met de kinderen over wat wel en niet kan tijdens een theatervoorstelling.
- Benadruk dat het live is. De spelers zijn echte mensen die hun best doen om voor hen een mooie voorstelling te brengen. Dat is een groot verschil met een film bijvoorbeeld. Wat zij doen en laten heeft invloed op de voorstelling. Een fijn publiek geeft een fijne voorstelling.
- Bereid de voorstelling in de mate van het mogelijke wat voor in de klas. Laat al wat muziek horen.
- Geef de kinderen een paar kijkvragen mee, die hun nieuwsgierigheid en aandacht alvast triggeren.
- Geef zelf het goede voorbeeld door met aandacht naar de voorstelling te kijken.
- Zoek als leerkracht een plekje tussen de leerlingen.

2 – Voorgesprek

In de voorstelling zit een selectie van Russische klassieke muziek en Russische volksmuziek.

Vraag even na bij de kinderen of volgende begrippen hen iets zeggen. Geef wat duiding en zo nodig enkele **luistervoorbeelden**:

- Klassieke muziek:

- Wie kent dat 'klassieke muziek' ?
- Wat betekent dat begrip voor jou?
- Zou je dat leuke muziek vinden of niet?

Luistervoorbeeld: ZWANENMEER - TSJAICHOWSKI

<https://www.youtube.com/watch?v=9cNQFB0TDfY>

- Vraag ook even naar de verwachtingen van klassieke muziek bij kinderen. Je kan hen daarna verrassen met dit vrolijke Russische lied:

Luistervoorbeeld: DE VLO - MUSSORGSKY

<https://www.youtube.com/watch?v=7re8aT8jrr0>

Dit lied gaat over een koning die een vlo als huisdier heeft.

- Wie is wie: Componist:

- Wie weet wat een componist voor iets is?
- Waar houdt een componist zich mee bezig?
- Is het moeilijk om een componist te zijn?

Luister- en kijkvoorbeeld (de kinderen zien de noten bij de muziek):

DE LEEUWERIK - GLINKA

<https://www.youtube.com/watch?v=cxlf-ZmE8JI>

- Wie is wie: Dirigent:

- Wie weet wat een dirigent uitvoert bij een muzikaal optreden?
- Hij speelt zelf geen instrument, is hij dan eigenlijk wel belangrijk?
- Waarom? Waar zorgt de dirigent voor?

Kijkvoorbeeld: Kijk eens naar DE DANS VAN DE RIDDERS – PROKOFIEV, daar zie je de dirigent aan het werk.

https://www.youtube.com/watch?v=Z_hOR50u7ek

- Je kan dirigeren met een stokje of met je handen, maar dat hoeft helemaal niet. Erg grappig én inspirerend is dit voorbeeld van de beroemde dirigent Bernstein:

Kijkvoorbeeld: BERNSTEIN

<https://www.youtube.com/watch?v=kke4SyaP25c>

- Toonsoorten:

- Wist je dat er verschillende soorten zangers en zangeressen zijn?
- Hoe zou je die van elkaar kunnen onderscheiden? Juist: van hoog tot laag.
- Wie weet wat hoog en laag is:
 - Tenor, Alt, Sopraan, Bas
 - De juiste volgorde is (van laag naar hoog): Bas, Tenor, Alt, Sopraan
 - Alt en sopraan zijn meestal vrouwen, tenor en bas meestal mannen.

U kan enkele liederen uit de voorstelling op voorhand met de kinderen beluisteren. Of zet de muziek als achtergrond op bij een rustige activiteit, bijvoorbeeld een

knutselmoment. Op die manier zal de muziek hen al bekend in de oren klinken. Het is niet per se nodig om de muziek te bespreken, al kan het wel fijn zijn om de kinderen hun eerste reacties en ideeën te vragen bij de muziek.

In deze playlist vindt u alle muziek uit de voorstelling:

https://youtube.com/playlist?list=PLWe7qI3fRA01KA8mMqtNDp1slp8jAb_1

U kan eventueel ook al wat info meegeven over Rusland, al is dat niet nodig om de voorstelling te kunnen volgen (zie hieronder).

3 - Het verhaal van muziek

Beschouwende muzische workshop MUZIEK

Klassieke muziek vertelt een verhaal. Het vertelt een gevoel en een sfeer. Kinderen kunnen leren om via luisteren en verbeelding een eigen verhaal te construeren bij de muziek.

OPSTART

Vertel de kinderen kort over klassieke muziek en over het feit dat een componist eigenlijk altijd iets probeert over te brengen met zijn muziek. Geef een luistervoorbeeld:

Luisterfragment: DE KINDERKAMER – MUSSORGSKY (vanaf minuut 6:00 begint het fragment dat we in de voorstelling gebruiken)

https://youtu.be/ykzW_x1IRho

TIP: de wereldberoemde zangeres Anna Netrebko brengt dit lied in dit filmpje zeer expressief. Dat kan de kinderen helpen om de betekenis te begrijpen.

Laat de kinderen even zelf in groep fantaseren over wat ze gehoord hebben. Welk sfeer hebben ze opgepikt? Horen ze iets van een verhaal hierin?

Vertel daarna kort dat dit lied van de Russische componist 'Mussorgsky' is. Het heet 'de kinderkamer'. Het zijn allemaal verhaaltjes over een kind en een kinderverzorgster in de kinderkamer. Komt dit overeen met de associaties van de kinderen (zeker niet erg als dat niet zo is!)?

TIP: U kan op basis van de ondertitels bij de tweede beluistering de tekst hier en daar mee geven. Horen de kinderen dit verhaal ook in de muziek of net niet?

VERDIEPING

Geef de kinderen een wit A4 papier en laat ze wat kleurpotloden of stiften nemen. Zeg dat je een lied gaat opleggen. De opdracht is om weer eerst met de ogen dicht te luisteren naar de muziek en te proberen horen wat de componist probeert te vertellen. Als ze een beeld hebben, mogen ze hun ogen opdoen en maken ze een tekening van wat ze gezien hebben. Dat kan een realistische, herkenbare tekening zijn, maar ze kunnen ook een gevoel omzetten in kleuren en vormen.

Luisterfragment: DE KOK uit LOVE OF THREE ORANGES - PROKOFIEV

<https://www.youtube.com/watch?v=kwh7RrkChzY>

Laat het fragment horen zonder beelden de beelden te tonen!
Laat de kinderen daarna even uitwisselen over wat ze getekend hebben.

Dit lied hoort thuis in de opera 'The Love of Three Oranges'. Je hoort een kokkin, ze is een reus met een mannenstem en bewaakt de 3 magische appelsienen. Twee mannen proberen de appelsienen te stelen ... (de Russische componisten kunnen nogal 'gekke' verhalen verzinnen ...)

U kan daarna naar het filmpje kijken met de kinderen.

VERWERKING

Laat de kinderen nu hun papier omdraaien. Er volgt weer een muziekfragment. Vraag de kinderen om dit te vertalen in een lijn, die vertrekt aan de ene kant van het blad, dan – naargelang wat ze horen in de muziek – zich op een bepaalde manier over het blad verplaatst (zonder de stift op te heffen!) om uiteindelijk aan de andere kant van het blad aan te komen.

Luisterfragment: DANS VAN DE RIDDERS - PROKOFIEV

<https://youtu.be/SyDo3h1Tu7c>

Dit lied komt uit de opera Romeo & Juliet. Het is bal in Venetië en de ridders en jonkvrouwen komen aan in de danszaal om samen te dansen.

Laat de kinderen even uitwisselen over welke lijn ze hebben getekend.

Zet nu de banken aan de kant of verplaats naar een ruimte waar mee plaats is. Het blad van de kinderen is nu een kaart van de ruimte. De lijn is hun parcours. Zet de muziek nog even op en laat ze hun lijn omzetten naar een traject in de ruimte. Als ze hun traject hebben vast gelegd, dan gaan ze terug aan hun beginpunt staan.

Kondig aan dat u nu andere muziek gaat opzetten. De kinderen lopen het traject zoals ze dat bedacht hebben. Maar ze luisteren eerst even met gesloten ogen naar de muziek en laten hun inspiratie op de vrije loop. Als ze een beeld hebben van een sfeer en locatie, dan mogen ze vertrekken. Ze zijn nu op die plek uit hun verbeelding. Hoe loop je dan? Gebeuren er dingen? Kom je mensen, dieren, wezens, ... tegen onderweg?

Luisterfragment: JUNI – TCHAIKOVSKY

<https://youtu.be/3xLQW5rm92s>

Ook dit lied komt uit 'De Seizoenen' van Tchaikovsky. Het lied vertelt geen verhaal, maar probeert de sfeer van een bepaalde maand op te roepen. Kunnen de kinderen raden welke maand dit is?

Laat de kinderen daarna uitwissen over de wereld waar zij in waren terecht gekomen.

TIP: laat bij deze oefening de foto van Tchaikovsky zien. Het is een leuke extra in de voorstelling als je hem herkent ...

Na de voorstelling

1 - Nagesprek

Na de voorstelling is het zinvol om een nagesprek te houden met de kinderen in de klas. Hier zijn richtvragen die u voor dit nagesprek kan gebruiken:

STAP 1 – spontane reacties

Laat de kinderen in de eerste plaats spontaan hun ideeën en gevoelens uiten, gebruik daarvoor vragen zoals:

- Wat is je bijgebleven van het verhaal? Wie kan het in een paar zinnen navertellen?
- Wat heb je beleefd in de voorstelling? Heb je bepaalde gevoelens gehad?
- Wat heeft de muziek je gedaan? Vond je het mooie muziek? Had je al eerder naar zulke muziek geluisterd?
- Waar gaat de voorstelling volgens jou over?

STAP 2 – gerichte vragen & duiding

Stel daarna vragen die de kinderen aanknopingspunten geven om de voorstelling diepgaander te begrijpen, zoals:

- Wat heb je onthouden over Rusland? Wat kan je zeggen over Russische mensen? Of over het land zelf? Of over de Russische taal?
- Vind jij Russen anders dan ons? Waarom wel of niet? Is het goed dat mensen 'anders' zijn? Of is het beter als iedereen 'hetzelfde' is?
- Wat was er aan de hand met de vrouw in de kist (Mme Von Meck)? Wat gebeurt er op het einde met haar? Waar gaat de voorstelling over? Kan je dat op één of andere manier toepassen in je eigen leven?

STAP 3 – actieve verwerking

Hieronder vindt u een muzische activiteit, waarmee u de voorstelling in de klas op een actieve manier kan verwerken:

2 – Wat zit er in de doos?

Muzische workshop DRAMA

In de voorstelling krijgen dozen een speciale betekenis. Je kan er van alles in verstoppen, in opbergen, eruit halen, enzovoort. Dit kan heel veel verhalen opleveren en roept spanning op in een scène.

MUZISCH DNA

Doelstelling: De leerlingen kunnen verzinnen.

iNspiratie: Dozen

Artistieke werkvorm: Improvisatie

Materiaal: voorzie een aantal kartonnen dozen, meer dan het aantal kinderen. Bij voorkeur van verschillende groottes.

Ruimte: open ruimte, bv sportzaal.

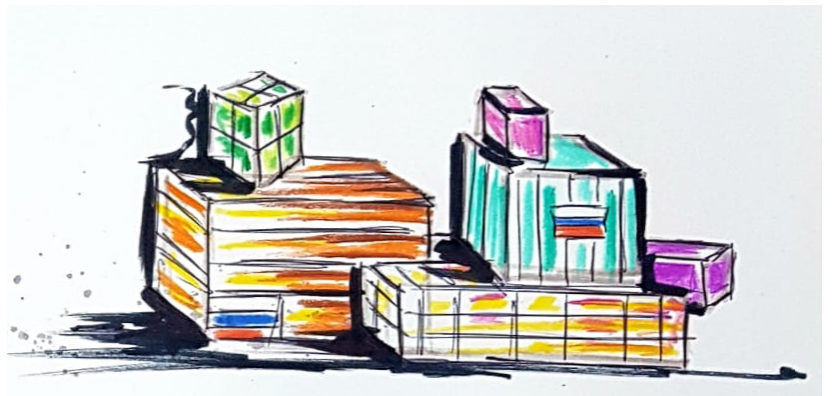
STAP 1 – Activeren

Laat de kinderen eerst spelen en kennismaken met de verschillende dozen via enkele speelse opdrachten:

- DOOS DOORGEVEN. Stel de kinderen op in een kring. Neem één doos. Die geeft u naar links door. Zorg voor een goed tempo in het doorgeven. Introduceer gaandeweg enkele commando's:
 - STOP: het kind dat de doos vast heeft houdt die vast.
 - TERUG: de doos gaat de andere richting uit.
 - OVER: de doos wordt naar de overkant geschoven
 - SKIP: de doos slaat één speler over

Als het goed gaat kan u dit ook met meerdere dozen tegelijk doen.

- DOOS-2-3-piano. De kinderen spelen het gekende 1-2-3-piano. Elke speler heeft echter ook een doos bij. Als ze bevrozen, nemen ze een houding aan, met de doos.

STAP 2 – Experimenteren

Maak groepjes van 3 of 4 kinderen. Elk groepje krijgt enkele dozen. Nu volgt er een reeks opdrachten. De groepjes proberen tegelijk en om ter snelst klaar te krijgen. Geef ze na elke opdracht ook even tijd om naar elkaar te kijken. Doorheen de opdrachtenreeks worden kinderen uitgedaagd om verschillende beelden te maken met een doos:

- Maak een zo lang mogelijke lijn van dozen en mensen
- Verstop jullie allemaal zo goed mogelijk onder de dozen

- Maak met de dozen een cirkel waar iedereen in past
- Maak met de dozen een standbeeld van een picknick
- Maak met de dozen een standbeeld van de landing op de maan
- Maak met de dozen een standbeeld van ... (vul zelf verder in)

Als het goed gaat, kan je de standbeelden ook kort laten bewegen. Ze improviseren dan wat er gebeurt.

Maak groepjes van 2. Ze geven elkaar om beurten een cadeautje, alsof het diens verjaardag zou zijn. Het cadeautje komt altijd uit een doos, maar het is iets anders. Er ontstaat een kleine scène:

- Elkaar ontmoeten, de één feliciteert de ander en zegt dat hij een cadeautje bij heeft
- Het cadeautje wordt gegeven
- De ontvanger weet eerst niet wat het is en vraagt het.
- De gever legt uit wat er in de doos zit.
- De ontvanger is er heel blij mee en haalt het uit de doos.

Daarna wisselen de rollen.

TIP: Als dit goed gaat, kan je ook de ontvanger zelf laten kiezen wat er uit de doos komt. De gever moet daar nu in mee gaan.

VARIATIE: U kan dit ook in de kring doen: een kind steekt over met de doos, geeft aan de overkant zijn doos aan iemand, enzovoort.

STAP 3 – CREËREN & PRESENTEREN

Maak groepjes van 2. Samen kiezen ze wat er in de doos zit. Daarna maken ze een korte scène: ze ontdekken of ontvangen de doos op een zelf te kiezen manier. Ze maken de doos open (veel tijd voor nemen!) en halen er uit wat erin zit (dat is onzichtbaar). Hoe het verhaal afloopt mogen ze zelf kiezen.

De kinderen laten deze scène zien aan de rest van de klas. Kunnen de kijkers raden wat er in de doos zat?

STAP 4 – EVALUEREN

Praat kort na met de kinderen over deze activiteit. Vonden ze het moeilijk om te doen? Konden ze van alles verzinnen dat in de doos kon zitten? Is het leuk om iets te verzinnen wat er niet is?

Achtergrond

Thema's in de voorstelling

In de voorstelling De Rus & Comen worden verschillende thema's aangeraakt. Het is handig voor u om ze te weten, zodat u desgewenst één en ander naderhand kan duiden. Het is niet nodig om die op voorhand met de kinderen te behandelen (al kan het een meerwaarde hebben om al over Rusland gesproken te hebben). Het is ook niet per se nodig dat alle kinderen alle lagen van de voorstelling mee krijgen. Sommige inhoud zal hen later wel dagen op het moment dat ze er aan toe zijn.

Klassieke muziek begrijpen

Klassieke muziek kan vaak ontoegankelijk en afstandelijk overkomen. Daardoor ervaren we klassieke muziek soms als saai of droevig. We kunnen de muziek namelijk niet lezen of begrijpen. Aan de hand van de Russische klassieke muziek en volksmuziek probeert de voorstelling kinderen inzicht te geven hoe ze muziek kunnen 'lezen'. Dat werkt het makkelijkst als je muziek ervaart als een verhaal. Je kan proberen ontdekken welk verhaal de componist wil vertellen, maar je mag ook je eigen verhaal verzinnen bij de muziek.

Laden en lossen

In de laadbak van De Rus & Comen zit een geest verstopt. De geest van Mevrouw Von Meck. Zij wil het leven niet loslaten en heeft zich tussen haar erfenis verstopt. De Rus & Comen zijn een verhuisfirma: 'laden en lossen' en dat is ook meteen de diepere laag van de voorstelling: loslaten. Dit is in het verhaal toegepast op iemand die gestorven is en haar spullen niet kan en wil doorgeven of loslaten, maar is ook van toepassing in ons dagelijks leven. We moeten soms spullen, mensen, ideeën, ... kunnen loslaten. Comen zegt: 'Je moet altijd overal iets achterlaten, en hoe verder je reist, hoe meer je moet achter laten.' Het is mooi als je zo in het leven kan staan: dingen, gevoelens, weetjes, ... doorgeven aan anderen en zo sporen van je leven overal achterlaten. Het is interessant om met de kinderen op zoek te gaan naar een concrete vertaling van dit filosofisch idee: misschien is er iemand al een grootouder verloren en kan die daarover vertellen? Maar het gaat ook over kleinere dingen: iets weggeven, iets los laten (spullen, maar ook plaatsen en herinneringen).

TIP: Doe de oefening met de kinderen. Laat hen iets meebrengen naar de klas dat dierbaar is, maar dat ze toch kunnen en willen missen. Ga met de kinderen naar een woon-zorgcentrum in de buurt. Laat de kinderen iets van hen geven aan de oudere mensen die daar wonen.

KADER: Frau Von Meck

Het personage van Mevr. Von Meck is gebaseerd op een historische figuur. Ze heeft echt bestaan en was als rijke Russische weduwe sponsor voor vele componisten uit haar tijd, in het bijzonder voor Tchaikovski. Tussen hen was er een platonische liefdesrelatie, maar ze kozen ervoor om elkaar nooit te zien. Twee maanden nadat Tchaikovsky stierf, stierf ook Mme Von Meck.

Meer info:

https://en.wikipedia.org/wiki/Nadezhda_von_Meck

Rusland

Rusland voelt voor ons als erg ver weg. Een vreemd land met vreemde gewoontes. Nochtans ligt het veel dichterbij dan pakweg Amerika. En niet zo lang geleden (voor de 1^e wereldoorlog) voelde Rusland veel meer als een deel van Europa dan nu. Daardoor lijken Russen heel andere mensen. Ze hebben een andere taal, andere manier van schrijven, andere gewoontes, enzovoort. Maar onder dat alles ... zijn ze gewoon mensen net als wij.

In de voorstelling zijn verschillende aspecten van de Russische cultuur en gewoontes verweven, alsook wat informatie over het land zelf. We maken een ontwikkeling door van de klassieke clichés (vodka, babushka's, boos kijken, ...), naar meer echte en diepgaande kennis en weetjes. Een overzicht:

- **Het land Rusland:** Rusland is een zeer groot land. Het spant over de helft van de werelddbol en over verschillende tijdzones en klimaten. Dat betekent dat er in Rusland ook heel veel verschillende volkeren wonen: van Tataren over Mongolen tot Aziaten, Ruski's en Rosajins, orthodoxe Christenen, Joden, Moslims, enz. Alleen al daarom is het niet juist om 'Russen' over één kam te scheren. U kan de kinderen in groepjes iets laten onderzoeken over het grote land Rusland (bv: de geografie, de bewoners, de geschiedenis, enzovoort). In de voorstelling wordt ook verwezen naar enkele bijzondere en mooie plekken in het gigantische land: de Gouden Bergen, het Balkajmeer, de river de Wolga, Moskou en Sint-petersburg.

- **De Russische taal:** In het Russisch wordt op een andere manier geschreven. Zij werken met het 'cyrillisch schrift'. Het is afgeleid van het Grieks. Sommige letters herkennen we, andere helemaal niet en sommige zien er hetzelfde uit als bij ons, maar worden toch anders uitgesproken. Ze hebben ook erg grappige letters met bijzondere klanken, zoals de 'tsjtsj'. Daar hebben wij vijf letters voor nodig, maar een Rus maar één ...

Аа а	А	а	Кк к	К	к	Хх х	Х	ch
Бб б	Б	б	Лл л	Л	l	Цц ц	Ц	c
Вв в	В	v	Мм м	М	m	Чч ч	Ч	č
Гг г	Г	g	Нн н	Н	n	Шш ш	Ш	š
Дд д	Д	d	Оо о	О	o	Щщ щ	Щ	šč
Ее е	Е	je	Пп п	П	p	Ъъ	Ъ	tvrdý znak
Ёё ё	Ё	jo	Рр р	Р	r	Ыы	Ы	y
Жж ж	Ж	ž	Сс с	С	s	Ьь	Ь	mäkký znak
Зз з	З	z	Тт т	Т	t	Ээ э	Э	e
Ии и	И	i	Уу у	У	u	Юю ю	Ю	ju
Йй й	Й	j	Фф ф	Ф	f	Яя я	Я	ja

In de Russische taal zijn overigens heel wat Nederlandse woorden terug te vinden. Er zitten er verschillende in de voorstelling: Kompas, Masjt, Selderej, Appelsinam, Brioeck, Matros, Matras, ... betekenen allemaal wat je denkt dat ze betekenen. Om

en bij de 3000 woorden (voornamelijk verbonden aan de zeevaart) bracht Tsar Peter de Grote mee naar Rusland uit zijn tijd in Nederland.

- **Gewoontes en gebruiken:** de Russische cultuur zit vol van bijzondere gewoontes en bijgeloof. Verschillende daarvan komen aan bod in de voorstelling:
 - Zout gooien over je schouder om ongeluk af te weren.
 - Bij je koffer gaan zitten voor je vertrekt om geluk te vragen.
 - De 'rode hoek': een hoek vol rode spullen waar je herinneringen bewaart.
 - Over een drempel gaan heeft altijd betekenis. Je geeft dus bijvoorbeeld nooit een hand over de drempel heen.
 - Een levend persoon geef je altijd een oneven aantal bloemen. Een even aantal is voor de doden.
 - Iemand in de ogen kijken is onbeleefd.
 - Lachen doe je alleen bij vrienden en familie.
 - ...

Nog meer grappige gewoontes lees je hier:

<https://yannaholemans.wordpress.com/weetjes-over-russen/>

CREDITS

Spel & Zang: Noémie Schellens & Pieter De Praetere

Toetsen & Spel: Elisabeth De Loore

Tekst & Regie: Koen Boesman

Decor en Kostuums: Jana Roos

Lesmap: Koen Boesman

www.aardvork.be